

Economics and Management Ekonomika ir vadyba

SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS PRINCIPŲ SKLAIDA STATYBŲ SEKTORIAUS ĮMONĖSE LIETUVOJE

Jūratė RAKŠTELYTĖ*, Liudmila LOBANOVA

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilnius, Lietuva

Gauta 2018 m. balandžio 16 d.; priimta 2018 m. gegužės 11 d.

Santrauka. Straipsnyje analizuojama įmonių socialinė atsakomybė, jos vertinimo metodai, standartai ir rodikliai, atliekama Lietuvos didžiausių statybų sektoriaus įmonių ištraukimo į socialinės atsakomybės veiklą analizę, nagrinėjamos pagrindinės probleminės sritys, neleidžiančios efektyviai vykdyti socialinės atsakomybės principų diegimo statybų sektoriuje. Pateikiami sprendimai, skirti Lietuvos statybų sektoriaus įmonėms, siekiant veiksmingiau ištraukti bei plėtoti socialinės atsakomybės iniciatyvą, atskleidžiama socialinės atsakomybės nauda, kuri būtų svarbi ne tik pačiai įmonei, bet ir prisidėtų prie visos mūsų visuomenės gerovės kūrimo.

Reikšminiai žodžiai: įmonių socialinė atsakomybė, statybų sektorius, vertinimo metodai, ISO standartai, gairės, sprendimai.

Įvadas

Temos aktualumas. Šiuolaikiniame pasaulyje verslo sąvokos reikšmė tampa vis aktualesnė. Viena iš priežasčių yra ta, kad šiuo metu verslas įgauna didelį pagreitį ir turi geras plėtros perspektyvas bei galimybes šalyje. Verslo įmonių atstovai, norėdami turėti kuo daugiau perspektyvų ir galimybių plėsti verslą, visų pirma turi atsižvelgti ne tik į pelno ir naudos siekimą, bet ir į visuomenės gerovę. Norėdamos sėkmingai veikti ir veiksmingai plėtoti verslą, įmonės turėtų realizuoti vieną iš svarbiausių uždavinių, t. y. socialinės atsakomybės diegimą savo veikloje.

Socialinės atsakomybės sąvoka mokslinėje literatūroje interpretuojama įvairiai. Kaip teigia Gudonienė ir Leipuvienė (2007), įmonių socialinė atsakomybė – tai ilgalaikis verslo išsipareigojimas etiškai elgtis ir vykdant ekonominę plėtrą prisidėti prie darbuotojų ir jų šeimų gerovės, taip pat vietinės bendruomenės ir apskritai visuomenės gyvenimo lygio tobulinimo. Galima pritariť nuomonei (Kovaliov, Snieška ir Simanavičius, 2009), kad įmonių socialinė atsakomybė yra neišvengiama šiandienos būtinybė, suteikianti ir užtikrinanti įmonės ilgalaikę perspektyvą ateityje. Išoraitė (2013) akcentuoja, kad socialinė atsakomybė apima savanorišką aplinkosaugos ir socialinių principų įtraukimą į vidinius įmonių procesus ir santykius su visuomene. Taigi galime teigti, kad socialinė atsakomybė yra valdymo priemonė, kuri orientuojasi į aplinkos tausojimą ir visuome-

nės gerovę. Dauguma įmonių atstovų socialinę atsakomybę interpretuoja kaip netinkamą lėšų švaistymą arba naujų išsipareigojimų priėmimą. Tačiau socialinės atsakomybės principų diegimas gali suteikti ne tik ekonominę naudą, bet ir konkurencinį pranašumą prieš kitas įmones.

Statybų sektorius – viena reikšmingiausių ūkio šakų, suteikiančių gausybę darbo vietų šalyje. Tačiau nagrinėjant socialinės atsakomybės klausimą statybų sektoriuje paaiškėja, kad dauguma įmonių atstovų nėra teigiamos nuomonės apie socialinės atsakomybės diegimą savo įmonėje. Pagrindinės priežastys, kodėl statybų sektoriaus įmonės atsisako įmonių socialinės atsakomybės diegimo, yra tai, kad jos nemato realios naudos ir nenori keisti nusistovėjusių taisyklių, nėra linkusios investuoti lėšų į socialinės atsakomybės diegimą. Taip pat svarbu paminėti ir tai, kad Lietuvoje trūksta gerosios praktikos pavyzdžių būtent statybų sektoriaus veikloje ir atsakingų asmenų, kurie aktyviai skatintų įmonių socialinės atsakomybės diegimą. Neverauskienė ir Pavlovskaja (2017) teigia, kad socialinės atsakomybės koncepciją tikslinga taikyti didesnėse įmonėse, kurios yra ekonomiškai stiprios, pelningai dirbančios, teikiančios konkurencingas prekes ir paslaugas bei galinčios įgyvendinti socialiai atsakingą veiklą. Todėl būtina skatinti įmonių socialinės atsakomybės principų diegimą statybų sektoriuje. Tai suteiktų naudą ne tik pačiai įmonei, bet ir prisidėtų prie visos visuomenės gerovės kūrimo.

*Autorius susirašinėti. El. paštas jurate.rakstelyte@stud.vgtu.lt

Darbo problema – Lietuvos statybų sektoriaus įmonės neefektyviai plėtoja socialinės atsakomybės principų sklaidą ir neįvertina turimų galimybių efektyviai plėtoti socialinės atsakomybės veiklą.

Darbo objektas – įmonių socialinė atsakomybė.

Darbo tikslas – išanalizuoti socialinės atsakomybės koncepciją ir įvertinti Lietuvos statybų sektoriaus bendrovių galimybes taikyti socialinės atsakomybės principus savo veikloje.

Darbo uždaviniai:

- išanalizuoti įmonių socialinės atsakomybės sampratą, jos koncepciją ir esmę;
- apibūdinti įmonių socialinės atsakomybės rodiklius, standartų gaires ir vertinimo metodus;
- įvertinti socialinės atsakomybės iniciatyvos diegimo galimybes Lietuvos statybų sektoriaus įmonėse;
- identifikuoti sprendimus, skirtus Lietuvos statybų sektoriaus bendrovėms įgyvendinti ir tobulinti socialinės atsakomybės principus.

1. Įmonių socialinės atsakomybės teoriniai aspektai

Įmonių socialinės atsakomybės (toliau – ĮSA) klausimas šiuolaikiniame pasaulyje tampa vis aktualesnis, todėl pastarųjų metų moksliniuose darbuose galima pastebėti vis didesnę susidomimą ĮSA koncepcijomis. Nagrinėjant mokslinę literatūrą pastebėta, kad autoriai pateikia įvairias ĮSA sąvokas, kurios yra panašios arba viena kitą papildo.

Nagrinėjant mokslinę literatūrą galima pastebėti, kad užsienio autoriai ĮSA apibūdina kaip savanorišką, įstatymų nenulemtą įmonių ar organizacijų įsipareigojimą visose savo veiklos srityse derinant savo interesus su vartotojais, darbuotojais, akcininkais, visa bendruomene ir su kitais susijusiais asmenų interesais (Grundey, 2008). Taip pat akcentuojama, kad ĮSA – tai organizacijų ideologija, politika ir praktika spręsti socialinius, ekonominius ir aplinkosauginius klausimus, siekiant naudos ne tik sau, bet ir visai visuomenei (Leonard ir McAdam, 2003).

Nagrinėjant Lietuvos mokslininkų pateiktus ĮSA apibrėžimus pastebima, kad ĮSA traktuojama kaip savanoriškos verslo įmonių pastangos įtraukti socialines ir aplinkos problemas į jų bendrą veiklą ir ryšius su suinteresuotosiomis šalimis (Gruževskis, Vasiljevienė, Moskvina ir Kleinaitė, 2006). Kleinaitė (2007) pažymi, kad ĮSA – praktinis darnaus vystymosi principų taikymas veikloje. Pasak Potašinskaitės ir Draugelytės (2013), įmonių socialinės atsakomybės sąvoka nurodo vieną svarbiausių aspektų, t. y. parodomas įmonės elgesys su vidinėmis ir išorinėmis suinteresuotosiomis grupėmis. Bagdonienė ir Paulavičienė (2010) akcentuoja, kad įmonių socialinė atsakomybė – tai įmonių ideologija, politika ir praktika, atspindinti tokią įmonių elgseną, kai jos į savo veiklą savanoriškai įtraukia socialinius ir aplinkosaugos klausimus bei santykiuose su visais suinteresuotais visuomenės, verslo ir valdžios atstovais vadovaujasi pagarbos žmogui, visuomenei bei gamtai vertybiniais principais.

Atlikti moksliniai tyrimai rodo, kad ĮSA teikiama nauja įmonėms ar kitokio tipo organizacijoms yra labai įvairi. Galime teigti, kad ĮSA prisideda prie įvaizdžio gerinimo, padeda išlaikyti ir pritraukti kuo geresnius ir motyvuotus darbuotojus, prisideda prie energijos ir atliekų kiekio bei jų išlaidų mažinimo, taip pat prie gyvenimo kokybės gerinimo (Šimanskienė ir Paužonienė, 2010).

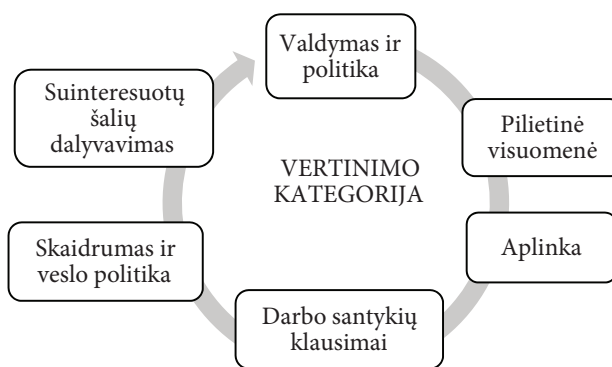
Išanalizavus mokslinės literatūros šaltinius ir įvairių autorių pateiktus ĮSA apibrėžimus, galima apibendrintai teigti, kad ĮSA yra vienas iš valdymo būdų, kai veiklos sritis orientuojasi į aplinkos tausojimą, į skaidrią įmonės veiklą bei į visuomenės gerovę, atsižvelgiant į visų interesus.

2. Įmonių socialinės atsakomybės vertinimo metodika ir rodikliai

Pastaruoju laikotarpiu socialinės atsakomybės klausimas yra itin aktualus ne tik mūsų visuomenėje, bet ir visame pasaulyje, tačiau vienos aiškios socialinės atsakomybės vertinimo metodikos šiuo metu nėra. Kaip teigia Seiliūtė (2013), dažniausiai akcentuojamas pats socialinės atsakomybės priėmimo faktas arba gaunama nauda.

Lietuvoje 2011 m. buvo diegiama įmonių socialinės atsakomybės pažangos šalies lygmeniu vertinimo metodika, kuri buvo atlikta remiantis tarptautinių ekspertų pateiktais siūlymais (rengėjai – ACONA Ltd. ir Daxam Sustainability Services). Pagal šią metodiką išskiriamos šešios ĮSA pažangos šalies mastu vertinimo rodiklių kategorijos, apimančios pagrindines ĮSA sritis, kurios pateiktos 1 paveiksle.

Iš pateikto paveikslo galime matyti, kad išskiriamos šešios vertinimo kategorijos, ir kiekvienai jų priskiriami rodikliai ir pateikiama kiekvieno rodiklio svarba.

1 paveikslas. Vertinimo kategorijos, apimančios pagrindines ĮSA sritis

(šaltinis: sudaryta autorių pagal Neverauskienė ir Pavlovską, 2017; Skačkauskienė ir Valentinovič, 2016; Socialinės apsaugos ir vertinimo ataskaita, 2012)

Figure 1. Evaluation categories covering the key areas of CSR (source: compiled by author on the basis of Neverauskienė and Pavlovską, 2017; Skačkauskienė and Valentinovič, 2016; Social Protection and Evaluation Report, 2012)

1. Pirma kategorija – valdymas ir politika:
 - 1.1. *Paskelbta darnaus vystymosi arba ĮSA nacionalinė strategija* parodo, kad toks vyriausybės dalyvavimas daro įtaką visuomenės sąmoningumui ĮSA klausimu ir didina ĮSA svarbą politikų ir vyriausybės veiklos srityse. Kaip teigia Skačkauskienė ir Valentinovič (2016), šis rodiklis yra reikšmingas, nes įvertinamas ĮSA arba darnaus verslo strategijos taikymas šalies mastu.
 - 1.2. Įvardytas vyriausybės skyrius ar kita vyriausybinių įstaiga, vadovaujanti ĮSA reikalams. Šis rodiklis nusako bazinį sąmoningumo lygį, kurį vyriausybė turi pasiekti, kad ĮSA įgautų pasitikėjimą visuomenėje.
 - 1.3. Žaliesiems pirkimams tenkanti visų viešųjų pirkimų procentinė dalis. Vykdydamos žaliuosius viešuosius pirkimus, perkančiosios organizacijos gali sumažinti aplinkai daromą neigiamą poveikį, prisidėti prie darnaus gamtos išteklių naudojimo, skatinti inovacijas.
 2. Antra kategorija – suinteresuotųjų šalių dalyvavimas:
 - 2.1. *Aktyvių Pasaulinio susitarimo tinklo narių procentinė dalis*. Šio rodiklio svarba susijusi su tuo, kad Pasaulinio susitarimo tinklas yra svarbus ĮSA vystymo mechanizmas. Kaip teigia Skačkauskienė ir Valentinovič (2016), šis rodiklis nurodo aktyvių Pasaulinio susitarimo tinklo narių procentinę dalį, kuris Lietuvoje yra reikšmingas, nes parodo savanoriško dalyvavimo ĮSA tarptautiniuose tinkluose lygį ir plėtrą.
 - 2.2. *Pirmaujančių pagal apyvartą 100 įmonių, kurios yra aktyvios Pasaulinio susitarimo tinklo narės*. Šis rodiklis rodo didžiausių šalies įmonių kiekybinį įvertinimą pagal patikimus Pasaulinio susitarimo tinklo kriterijus.
 - 2.3. Sektorinę su ĮSA susijusią veiklą vykdančių ir priemonės įgyvendinusių verslo asociacijų procentinė dalis. Šis rodiklis svarbus vertinant sektoriui būdingus ĮSA poreikius, kurie gali smarkiai skirtis.
 - 2.4. *Reguliaris struktūrizuotas ĮSA / DV ataskaitas teikiančių vietinių įmonių procentinė dalis*. Šio rodiklio svarba yra ta, kad didelė ĮSA ataskaitas teikiančių įmonių procentinė dalis parodo didelį ĮSA sąmoningumo lygį šalyje.
 - 2.5. *Paraiškų nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti skaičiai per metus*. Šio rodiklio svarba ta, kad apdovanojimai skirti ĮSA žinomumui didinti bei praktiniam taikymui gerinti, didėjantis paraiškų apdovanojimui gauti skaičius rodo, kad vis daugiau įmonių sužino apie ĮSA.
 3. Trečia kategorija – pilietinė visuomenė:
 - 3.1. *Aukštojo mokslo institucijų, siūlančių specialias ĮSA / darnaus vystymosi ir verslo etikos programas, procentinė dalis*. Šis rodiklis rodo tinkamą būdą įdiegti koncepciją visuomenėje. Be to, jis rodo gerą būdą įsitraukti į klausimo svarstymą ir bendrauti su visuomene per seminarus ir paskaitas.
 - 3.2. ĮSA sąvokos paminėjimų žiniasklaidoje skaičius per metus. Konkrečiai „ĮSA sąvokos“ (bet kuriuo jos pavadinimu) paminėjimų žiniasklaidoje skaičius yra prasmingas vyriausybės sėkmės, didinant ĮSA sąmoningumą, įrodymas.
 4. Ketvirta kategorija – aplinka:
 - 4.1. *Aplinkos vadybos sistemos ir standartus registravusių įmonių skaičius* rodo, kiek įmonių taiko aplinkos apsaugos vadybos sistemas, kurių veikimą tikrina nepriklausoma išorės šalis.
 - 4.2. *Išmetamų ŠESD kiekis ir atsinaujinančiosios energijos vartojimas*. Vyriausybės atlieka svarbų vaidmenį, mažindamos išmetamų ŠESD kiekį ir skatindamos perėjimą prie atsinaujinančiųjų šaltinių energetikos.
 - 4.3. *Bendros aplinkosaugos išlaidos, ekologinio pėdsako įvertinimas* – aplinkosaugai skirtų pinigų kiekis nusako vyriausybės suinteresuotumą ir veiksmus, kurių imtasi.
 5. Penkta kategorija – darbo santykių klausimai:
 - 5.1. *Darbo santykių vadybos sistemos sertifikavusių įmonių skaičius*. Šis rodiklis yra kiekybiškai įvertinamas ir skirtas sistemoms, kurios yra geras būdas įdiegti ĮSA į verslo praktiką, kurti.
 - 5.2. *Darbuotojų, priklausančių profsąjungai, dalis*. Tai išreiškia vieną pagrindinių žmogaus teisių / darbo teisių, ką pripažįsta ir tarptautinė teisė. Rodiklis rodo profsąjungų paplitimą.
 - 5.3. *Lyčių lygybė versle ir valdymo srityje* – tai aiškiai kiekybiškai įvertinamas rodiklis, skirtas diskriminaciniams darbo santykiams atskleisti bei lyčių lygybei darbo santykiuose įvertinti.
 - 5.4. *Mirtimi pasibaigusiu nelaimingų atsitikimų 100 000 darbuotojų* – tai aiškiai kiekybiškai įvertinamas rodiklis ir aiškus ĮSA rodiklis, rodantis darbo sąlygas ir darbo standartus. Mirtini nelaimingi atsitikimai labai koreliuoja su sunkiais sužalojimais, todėl yra apytikslis bendros sveikatos apsaugos ir saugos darbo vietoje rodiklis.
 6. Šešta kategorija – skaidrumas ir verslo aplinka:
 - 6.1. *Korupcijos lygis (nurodytas „Transparency International“)* – tai kiekybiškai įvertinamas rodiklis, tiesiogiai susijęs su atsakinga verslo elgsena.
 - 6.2. *SAI (socialiai atsakingo investavimo) veikla* – kaip socialiai atsakingo investavimo rinkos buvimo ir jos sudėtingumo matas šis rodiklis pateikia aiškius įrodymus, kad šalies verslo aplinka orientuota į ĮSA.
- Išanalizavus socialinės atsakomybės pažangos šalies lygmeniu vertinimo metodiką, pastebėta, kad yra išskirtos pagrindinės sritys, aktualios Lietuvos įmonėms ir statybų sektoriui, siekiant efektyviai įgyvendinti ĮSA pažangą šalyje. Visų pirma, statybų sektoriaus įmonėms būtina atsižvelgti į pagrindines ĮSA sritis, kurios tarpusavyje susijusios, nes valdymas ir politika daro tiesioginę įtaką suinteresuotosioms šalims ir jų įsitraukimui į socialiai atsakingą veiklą. Darni plėtros politika, pilietinė visuomenė, švietimas ir suinteresuotųjų šalių įsitraukimas į šią veiklą

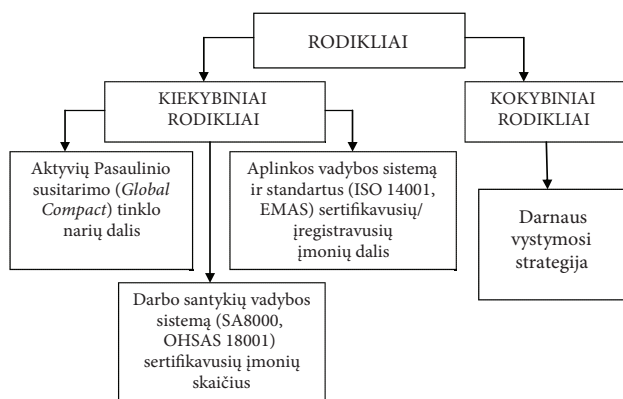
gali būti vertinamos kaip priemonės, kuriomis statybų sektoriaus įmonės siektų pažangos aplinkosaugos, darbo santykių skaidrumo ir verslo aplinkos srityse.

Kaip teigia Skačkauskienė ir Valentinovič (2016), nagrinėjant socialinės atsakomybės koncepcijos vertinimą sukurta daugybė tyrimo metodų, tačiau dėl esamų skirtingų kultūrinių, teisinių, ekonominių aspektų bendros vertinimo sistemos šiuo metu nėra, todėl tai priklauso nuo nagrinėjamos aplinkos, pasirenkant geriausią metodą atitinkamai situacijai vertinti

Siekiant išsiaiškinti Lietuvos didžiausių statybos sektoriaus įmonių socialinės atsakomybės galimybes, būtina išskirti statybų sektoriui tinkamiausius socialinės atsakomybės vertinimo rodiklius (2 paveikslas).

Kaip teigia Bertašius (2007), įmonės ir organizacijos vis daugiau tampa priklausomos viena nuo kitos ir užsienio partnerių verslo socialinėse, ekonominėse ir aplinkosaugos srityse. Šiomis sąlygomis labai naudinga pasinaudoti tarptautiniais standartais, nes jie padeda vienodai suprasti, suderinti daugelį kriterijų ir tapti konkurencijos priemone. Lietuvos autoriai (Birkin, Polesie ir Lewis, 2009) teigia, kad įmonių aplinkosauginius ir socialinius aspektus geriausiai numato triguba koncepcija: tarptautinis aplinkosaugos standartas ISO14001, Jungtinių Tautų pasaulinis susitarimas (angl. *UN Global Compact*) bei Pasaulinė ataskaitų rengimo iniciatyva (angl. *Global Reporting Initiative*, arba *GRI*). Kadangi ISO 14 001 apima tik aplinkosaugos vadybos sistemų sertifikavimą, į standartų analizę įtraukiamas ir daugiau ĮSA kriterijų apimantis SA 8000 standartas. Lietuvos statybų sektoriui būdingi socialinės atsakomybės vertinimo rodikliai skirstomi į kiekybinius ir kokybinius.

Pirmas rodiklis – aktyvių Pasaulinio susitarimo tinklo narių dalis. Šis rodiklis padeda organizacijoms savo veikloje skatinti įvairių sektorių partnerystę ir bendradarbia-

2 paveikslas. Lietuvos statybų sektoriui tinkami socialinės atsakomybės vertinimo rodikliai

(šaltinis: sudaryta autorių pagal Neverauskienė, Pavlovską 2017; Skačkauskienė, Valentinovič 2016; Socialinės apsaugos ir vertinimo ataskaitą, 2012)

Figure 2. Corporate Social Responsibility Indicators Suitable for the Lithuanian Construction Sector (source: compiled by author on the basis of Neverauskienė and Pavlovską, 2017; Skačkauskienė and Valentinovič, 2016; Social Protection and Evaluation Report, 2012)

vimą. Šis pasaulinio susitarimo tinklas yra labai stiprus ĮSA vystymo iniciatorius, kuris stebi visų Pasaulinio susitarimo dalyvių socialiai atsakingą veiklą.

Kaip teigia Neverauskienė ir Pavlovską (2017), pirmasis žingsnis, kurį turėtų žengti įmonės, siekiančios laikytis ĮSA, yra įstoti į kurią nors vieną ar kelias tam skirtas Jungtinių Tautų Organizacijos, įskaitant ir Jungtinių Tautų pasaulinį susitarimo tinklą.

2017 m. Jungtinių Tautų pasaulinio susitarimo tinklui priklausė 32 aktyvūs Lietuvos įmonių nariai. Iš jų net septynios užsiima švietimo veikla, keturios organizacijos susijusios su energetikos ir vandenų veikla, devynių organizacijų veikla susijusi su konsultacinėmis paslaugomis, finansais ir draudimo veikla, šešios organizacijos plėtoja įmonių prekybą, pramonės ir telekomunikacijos veiklas. Farmacijos veikla užsiima dvi organizacijos. Likusių trijų organizacijų veiklos – tai žiniasklaida, transportas ir IT. Būtina pažymėti tai, kad statybų sektoriaus įmonių tarp šių narių nėra.

Remiantis JT pasaulinio susitarimo 2017 m. duomenimis, pastebėta, kad pasaulyje iš 12 806 Pasaulinio susitarimo tinklo narių, statybų ir statybinių medžiagų sektoriui priklauso tik 671 įmonė. Galima teigti, kad statybų sektoriaus įmonės vangiai stoja į Pasaulinio susitarimo dalyvių gretas.

Antras rodiklis – aplinkos vadybos sistema (AVS). Tai pasaulinė priemonė, skirta aplinkosaugos veiksmingumui bet kokio tipo organizacijose nuolat gerinti. Aplinkos vadybos sistemai priklauso du pagrindiniai standartai, t. y. ISO 14 001 ir EMAS.

ISO 14 001 – tarptautinis standartas, pripažintas pasauliniu mastu. Šis standartas apima įvairius aplinkos apsaugos vadybos aspektus. ISO 14 001 standarto paskirtis – padėti įmonėms siekti aplinkos apsaugos vadybos ekonominių tikslų, skatinti aplinkos apsaugą, taršos prevenciją. Šis standartas gali būti diegiamas įvairiose įmonėse, nepriklausomai nuo to, kokio lygio yra jų aplinkos apsaugos sistema.

EMAS – Europos Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistema. Šis standartas grindžiamas savanorišku įmonių ar organizacijų dalyvavimu, kurios pageidauja vertinti, išsipareigoti, gerinti savo aplinkosaugos veiksmingumą. EMAS standartą turinčios organizacijos privalo viešai pateikti informaciją apie reikšmingas aplinkosaugos problemas. Analizuojant ISO 1401 ir EMAS standartus galima teigti, kad EMAS standartas skiriasi nuo ISO 1401 tuo, kad šio standarto aprėptis yra platesnė dėl reikalavimų atlikti pirminę aplinkosaugos analizę ir aktyviai įtraukti darbuotojus į EMAS įgyvendinimą.

Trečias rodiklis – darbo santykių ir vadybos sistema. Darbo santykių ir vadybos sistemai priklauso du pagrindiniai standartai – SA 8000 ir OHSAS 18 001.

SA 8000 socialinės atsakomybės standartas – tai sertifikuotas standartas, nesunkiai įgyvendinamas laikantis nacionalinių ir tarptautinių teisės aktų. Šio standarto tikslas – užtikrinti organizacijos ar įmonės gerovę, skirti daug dėmesio darbuotojams. Įmonės, kurios yra įsidedusios socialinės atsakomybės standartą, gerina ne tik savo įmonės

reputaciją ir įvaizdį, bet turi ir didžiulę įtaką darbuotojų lojalumui ir motyvacijai. Slapikaitė (2017) teigia, kad socialinio atsakingumo standartas suteikia ne tik mokymus, bet ir techninę pagalbą, padeda užtikrinti socialiai atsakingą darbdavystės praktiką visoje įmonės veiklos grandinėje.

OHSAS 18 001 – darbuotojų saugos ir sveikatos vadybos standartas. Šio standarto diegimas įmonėse rodo atsakingą požiūrį į darbuotojų saugą. Standartas padeda organizacijoms kontroliuoti grėsmes, atliekant įprastus darbų procesus ir išvengti nelaimingų atsitikimų.

Ketvirtas rodiklis – darnaus vystymosi strategija. Galima teigti, kad XXI a. žmonės, investuojantys ar vartojantys prekes, yra labiau išprusę – vartotojai pradeda labiau domėtis organizacijų veiklos socialinėmis pasekmėmis, todėl verslo socialinė atsakomybė tampa neatsiejama verslo strategijos dalimi (Juščius ir Griauslytė, 2014).

Apibendrinant pažymėtina, kad socialinės atsakomybės principai taikomi ne visuose organizacijų veiklos srityse. Lietuvoje tarp įsidięusių socialinės atsakomybės principus organizacijų daugiau yra tokių, kurių veikla susijusi su švietimu ir konsultacinėmis paslaugomis, finansais ir draudimu. Svarbu paminėti, kad pasauline socialinės atsakomybės iniciatyva mažiausiai yra susidomėjusios Lietuvos statybų sektoriaus įmonės.

Atliekant socialinės atsakomybės vertinimo rodiklių analizę, išskirti svarbiausi kiekybiniai rodikliai, tinkami statybų sektoriaus įmonių socialinei atsakomybei vertinti, tokie kaip narystė Pasaulinio susitarimo (*Global Compact*) tinkle, aplinkos vadybos sistema ir standartai (ISO 14 001, EMAS), darbo santykių vadybos sistema (SA8000, OHSAS 18 001). Darnaus vystymosi strategijos gairės kaip kokybinis rodiklis gali būti tinkama strategiškai plėtoti statybų verslą.

3. Lietuvos didžiausių statybų sektoriaus įmonių taikomi ISO standartai

Statybų sektorius – vienas reikšmingiausių ekonomikos varomųjų jėgų. Lietuvos statybų sektoriaus plėtos vystymosi 2015–2020 metų gairėse teigiama, kad šis sektorius suteikia daugiausia darbo vietų šalyje. 2007–2013 metų duomenimis, statybų sektoriuje buvo įdarbinta nuo 7 iki 12 proc. visų šalies dirbančiųjų. Nagrinėjant ĮSA klausimą Lietuvos statybų sektoriaus įmonėse pastebėta, kad ne visos įmonės yra įsidięšios tam tikrus įpareigojančius standartus. Beveik visos didžiosios Lietuvos statybų sektoriaus įmonės turi tam tikrus vadybos sistemos reikalavimus atitinkančius standartus, tokius kaip aplinkos apsaugos vadybos sistema (ISO 14 001). Šio standarto diegimas padeda išsiaiškinti daugybę įmonės technologinių, techninių ar organizacinių galimybių, kurios gali būti naudojamos aplinkos problemoms spręsti. Kitas vadybos sistemos standartas – darbuotojų saugos ir sveikatos vadybos sistema (OHSAS 18 001), rodanti atsakingą įmonės požiūrį į darbų saugą, padedanti identifikuoti darbuotojų veikloje kylančius pavojus ir valdyti atsirandančias darbuotojų saugos ir sveikatos rizikas. Lietuvos didžiausių statybos sektoriaus įmonių taikomi ISO standartai pateikiami 1 lentelėje.

Atlikus Lietuvos didžiausių statybos sektoriaus įmonių taikomų ISO standartų analizę, pastebėta, kad tik kelios įmonės yra prisijungusios prie socialinės atsakomybės iniciatyvos. Trys įmonės yra įsidięšios socialinio atsakingumo vadybos sistemą (SA 8000), kuri užtikrina visų organizacijos suinteresuotųjų šalių gerovę, skiria daug dėmesio įmonės darbuotojams, įgyvendinant pagrindines žmogaus teisių konvencijas ir direktyvas, teikia įmonių socialinės atsakomybės ataskaitas ir pripažįsta veiklos skaidrumo svarbą. Vykdydamos socialinio atsakingumo vadybos sistemos reikalavimus, statybų sektoriaus įmonės prisideda prie miestų visuomeninio gyvenimo, remia bendruomenės namus, vaikų

1 lentelė. Lietuvos didžiausiose statybų sektoriaus įmonėse taikomi ISO standartai (*šaltinis*: sudaryta autorių remiantis „Verslo žinių“ bei statybų sektoriaus įmonių viešai pateiktais duomenimis)

Table 1. Lithuania's largest construction sector enterprises ISO standards (source: compiled by author based on "Business Knowledge" and publicly disclosed data from the construction companies)

Įmonė	Aplinkos apsaugos vadybos sistema	Darbuotojų saugos ir sveikatos vadybos sistema	Socialinio atsakingumo vadybos standartas
AB Panevėžio statybos trestas	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
UAB „Mitnija“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
UAB „Axis Technologies“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
UAB „Alkesta“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
AB „Panevėžio keliai“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
UAB „Šiaulių plentas“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
AB „YIT Kausta“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	SA 8000
UAB „Staticus“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
UAB „Irdaiva“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
UAB „Fima“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
UAB „Autokausta“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
UAB „Litana ir ko“	ISO 14 001		
UAB „LitCon“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
Energetikos paslaugų ir rangos organizacija	ISO 14 001	OHSAS 18 001	SA 8000
UAB „Alvora“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
UAB „Conresta“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
UAB „Eurovia Lietuva“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
UAB „Fegda“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	
UAB „Enerstena“	ISO 14 001	OHSAS 18 001	SA 8000
UAB A. Žilinskio ir ko	ISO 14 001	OHSAS 18 001	

globos namus, įvairius krepšinio klubus. Pažymėtina tai, kad statybų sektoriaus įmonės efektyviai prisideda prie bendradarbiavimo su mokyklomis, akademinėmis bendruomenėmis ir studentais, suteikdami jiems įvairių galimybių, viena iš jų – atlikti profesinę praktiką.

Taigi, atlikus Lietuvos didžiausių statybos sektoriaus įmonių taikomų ISO standartų analizę, pažymėtina, kad visos analizuotos įmonės yra įsidięgusios aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartą ISO 14 001 ir darbuotojų saugos ir sveikatos vadybos sistemos standartą OHSAS 18 001. Šie standartai laikomi privalomais vykdant statybas. Tačiau socialinio atsakingumo vadybos standartą yra įdiegusios tik trys įmonės iš visų analizuotų. Tokiu būdu matyti, kad, pripažindamos poveikį aplinkai ir privalomą atsakomybę už darbo sąlygų saugą, statybų sektoriaus įmonės iš dalies prisiima atsakomybę už savo veiklą, tačiau savanoriškos iniciatyvos įsidięgti socialinės atsakomybės vadybos sistemą nerodo. Tad galime daryti išvadą, kad didžiosios Lietuvos statybų sektoriaus įmonės labiau vadovaujasi standartais, kurie laikomi privalomais statybų versle, bet sąmoningo socialinio atsakingumo pagal savo veiklą nerodo ir neprisideda prie pasaulinės ĮSA iniciatyvos.

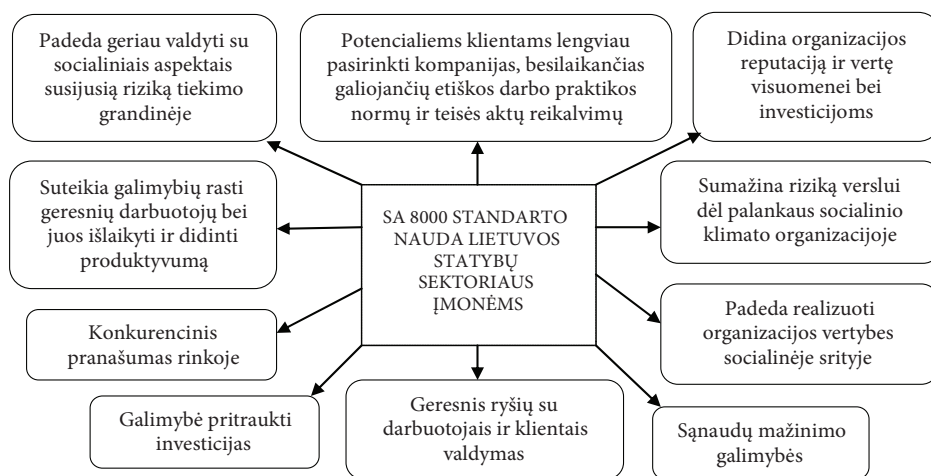
4. Socialinės atsakomybės svarba didžiausiose Lietuvos statybos sektoriaus įmonėse

Pasaulyje vis svarbesnis tampa įmonių socialinės atsakomybės klausimas. Įstatymų, tarptautinių susitarimų ir sutartų elgsenos normų savanoriškas įtraukimas į vidinius veiklos procesus bei išorinius santykius padeda integruoti socialinius, aplinkosaugos ir skaidraus verslo principus. Socialinės atsakomybės principas organizacijoms suteikia daugiau pranašumų prieš kitas organizacijas. Paužolienė (2010) akcentuoja, kad svarbiausia – skirti tokias ĮSA problemas: normatyviniai atsiskaitymai, darbo sąlygos, varto-

tojų problemos ir korupcija. Visa tai geriausiai atspindi socialinės atsakomybės (SA 8000) standartas. Įgyvendinant SA 8000 standartą išsipareigojama užtikrinti tarptautiniu mastu pripažįstamą socialinių darbo sąlygų lygį. Diegiant sistemą pasitelkiamos vadybos priemonės, leidžiančios suderinti darbuotojų ir verslo poreikius.

Siekiant detaliau išanalizuoti socialinės atsakomybės teikiamą naudą Lietuvos statybų sektoriaus įmonėms, buvo sudaryta schema, kurios tikslas – atskleisti pagrindinius veiksnius, kurie teiktų tiesioginę naudą Lietuvos statybų sektoriaus įmonėms. Galima teigti, kad SA 8000 standarto diegimas Lietuvos statybų sektoriaus įmonėse suteiktų daugiau privilegijų ne tik pačiai organizacijai, bet ir darbuotojams bei visai visuomenei. SA 8000 standarto teikiama nauda Lietuvos statybų sektoriaus įmonėms pateikiama 3 paveiksle.

Iš pateikto paveikslo matyti, kad socialinės atsakomybės standarto diegimas Lietuvos statybų sektoriui suteiktų tiesioginės naudos, t. y. didintų įmonių reputaciją bei konkurencinį pranašumą rinkoje. Svarbu paminėti, kad išvardyti socialinės atsakomybės standarto veiksniai, teikiantys naudą Lietuvos statybų sektoriui, yra susiję su prieš tai išnagrinėta socialinės atsakomybės pažangos šalies lygmeniu vertinimo metodika, nes apima tokius svarbius aspektus, kaip darbuotojai, reputacijos gerinimas ir aplinkosauga. Kaip teigia Skačkauskienė ir Valentinovič (2016), socialiai atsakinga įmonė asocijuojasi su tokiais žodžiais, kaip skaidrumas, patikimumas, atsakingumas. Socialiai atsakingos įmonės rūpinasi ne tik savo darbuotojais ir klientais, bet ir atsižvelgia į visuomenės poreikius, stengdamosi sumažinti aplinkai daromą žalą. Paužolienė (2010) teigia, kad įmonės, įsidięgusios SA 8000 vadybos sistemą, ne tik sustiprina savo įvaizdį visuomenėje, bet svarbiausia turi didelę įtaką darbuotojų lojalumui ir motyvacijai, o tai lemia aukštesnę darbo kokybę, pozityvius pokyčius įmonėje ir efektyvesnę valdymą.

3 paveikslas. SA 8000 standarto teikiama nauda Lietuvos statybų sektoriaus įmonėms (šaltinis: sudaryta autorių pagal Šimanskienė ir Paužolienė, 2010)

Figure 3. SA 8000 provides the benefit of the Lithuanian construction sector (source: compiled by author based on Šimanskienė and Paužolienė, 2010)

5. Sprendimai skirti statybų sektoriaus įmonėms tobulinant įmonių socialinės atsakomybės įgyvendinimo principus

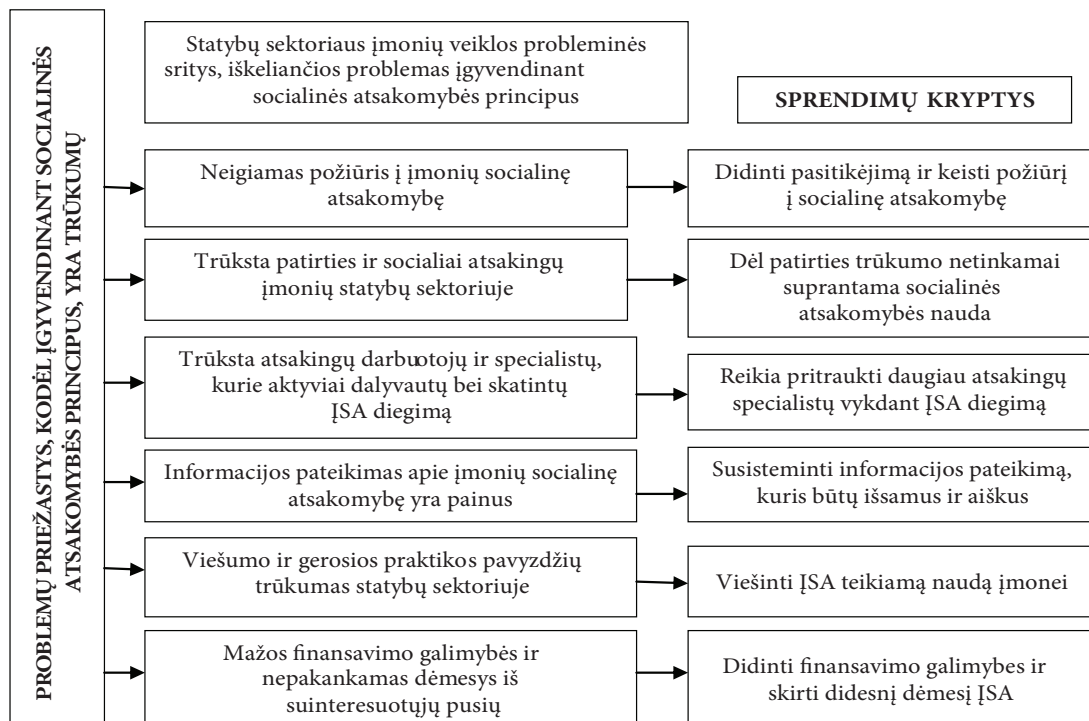
Kaip teigia Mauricienė ir Paužolienė (2015), prisiimti socialinę atsakomybę naudinga pačioms įmonėms, nes tai leidžia joms tiksliau prognozuoti sparčiai kintančius visuomenės lūkesčius ir nustatyti veiklos sąlygas bei gauti iš to naudos. Įmonės gali užsitaruoti ilgalaikį darbuotojų, vartotojų ir piliečių pasitikėjimą. Todėl, siekiant kuo efektyviau išnagrinėti Lietuvos statybų sektoriaus įsitraukimą į socialinės atsakomybės veiklą, būtina išanalizuoti pagrindines problemines sritis, kurios atsiranda vykstant socialinės atsakomybės principus. Neverauskienė ir Pavlovskā (2017) išskiria pagrindines problemas, dėl kurių Lietuvos statybų sektoriaus įmonėms sunku įgyvendinti socialinės atsakomybės principus savo veikloje. Lietuvos statybų sektoriaus probleminės sritys pateikiamos 4 paveiksle.

Kaip matome, paveikslo kairėje pusėje yra šešios probleminės sritys, dėl kurių statybų sektoriuje atsiranda trūkumų įgyvendinant socialinės atsakomybės principus. Iškeltos tokios probleminės sritys:

- 1) neigiamas požiūris į socialinę atsakomybę;
- 2) trūksta patirties ir socialiai atsakingų įmonių statybų sektoriuje;
- 3) trūksta atsakingų darbuotojų, kurie aktyviai skatintų ĮSA diegimą;
- 4) silpnas informacijos pateikimas apie socialinę atsakomybę;

- 5) viešumo ir gerosios praktikos pavyzdžių trūkumas;
- 6) mažos finansavimo galimybės.

Iš apibūdintų probleminių sričių, siekiant efektyviai įgyvendinti socialinės atsakomybės principus statybų sektoriuje, matomas neigiamas požiūris į socialinę atsakomybę. Yra susidariusi nuomonė, kad socialiai atsakingos įmonės užsiima labdara ir teikia žemos kokybės paslaugas. Teigiama, kad socialiai atsakingos įmonės negali dirbti su dideliais projektais, jos linkusios gauti nedidelius, mažesnės rizikos projektus, kurie neleidžia jiems pasiekti didelio masto efekto. Tačiau, kaip teigia Paužolienė (2010), nors įmonės, įgyvendindamos ĮSA principus, laikinai praranda dalį pelno, tačiau tyrimai rodo, kad tokios įmonės labiau pritraukia ir išlaiko darbuotojus. Taip pat trūksta patirties, sukauptos socialiai atsakingų įmonių statybų sektoriuje. Dėl patirties trūkumo yra netinkamas supratimas ir įsivaizdavimas apie tai, kokią naudą duoda socialiai atsakingas verslas. Socialiai atsakingo verslo koncepcijos nauda nėra žinoma arba yra mažai žinoma statybos sektoriui. Taip pat neigiamai veikia ir klientų, kurie buvo susidūrę su socialiai atsakingu verslu, patirtis. Trūksta atsakingų darbuotojų ir kompetingų specialistų socialinės atsakomybės srityje, kurioje jie aktyviai dalyvautų ir skatintų įmonių socialinės atsakomybės diegimą. Silpnas informacijos apie socialinę atsakomybę pateikimas. Galime teigti, kad šis klausimas yra labai aktualus, nes informacija pateikiama labai painiai, kai kuriais klausimais informacijos išvis nėra. Gudonienė ir Volungytė (2007) rašo, kad viešai pateikiama informacija apie įmonės socialinę atsakomybę padeda

4 paveikslas. Lietuvos statybų sektoriaus įmonių probleminės sritys vykdamą socialinės atsakomybės principus (šaltinis: sudaryta autorių pagal Mauricienė ir Paužolienė, 2015; Neverauskienė ir Pavlovskā, 2017)

Figure 4. Problematic areas of companies in the Lithuanian construction sector under the principles of social responsibility (source: compiled by author on the basis of Mauricienė and Paužolienė, 2015; Neverauskienė and Pavlovskā, 2017)

užsitarnauti didesnę pasitikėjimą, suformuoti patrauklaus ir patikimo darbdavio įvaizdį.

Socialiai atsakinga įmonė gali tikėtis, kad joje norės dirbti geriausi darbuotojai, pavyks ne tik pritraukti, bet ir išlaikyti personalą. Taip pat labai svarbi problema – tai viešumo ir gerosios praktikos pavyzdžių trūkumas. Gerosios praktikos pavyzdžių sklaida suteiktų kitoms statybų įmonėms didesnę motyvaciją siekti įsidiesti socialinės atsakomybės principus, norint tapti pranašesnėmis už kitas statybų sektoriaus įmones. Dėl socialinės atsakomybės įmonės turi galimybę tapti patrauklesnės savo vartotojams ir klientams. Mauricijenė ir Paužolienė (2015) akcentuoja, kad socialiai atsakingoms įmonėms labai svarbus yra visuomenės požiūris. Vartotojai tokią įmonę vertina palankiau, mieliau renka jos produktus, skatina kitus daryti tą patį, labiau tiki jos vykdoma veikla.

Vasiljevienė ir Vasiljevas (2008) taip pat išskiria šešis pagrindinius argumentus, patvirtinančius ĮSA naudą:

1. Sukuriamos palankios verslui ilgalaikės perspektyvos, nes įmonių veiksmai skatina vietinių bendruomenių plėtrą ir mažina valstybės reguliavimo būtinumą.
2. Visuomenės poreikių ir lūkesčių pasikeitimas.
3. Verslas disponuoja dideliais žmogiškaisiais išteklių, tad logiška, kad būtina investuoti į šiuos išteklius, nes jie ir sudaro įmonių stiprybės pagrindą.
4. Moralinis įsipareigojimas visuomenei vykdyti socialiai atsakingą veiklą, nes įmonės yra visuomenės dalis ir jų sėkmingam funkcionavimui būtinas visuomenės palaikymas.
5. Žmogiškųjų išteklių ir intelektualinio kapitalo stiprinimas. Apie 80 proc. naujų įmonių vertės sudaro intelektualinis kapitalas, todėl būtina jį išsaugoti.
6. Reputacijos ir saugumo užtikrinimas.

Apibendrinę galime teigti, kad, atsižvelgiant į išskirtas pagrindines problemines sritis, kurios trukdo efektyviai vykdyti socialinės atsakomybės principų sklaidą statybų sektoriuje ir į problemų sprendimų kryptis, tokias kaip pasitikėjimo didinimas, požiūrio į socialinę atsakomybę keitimas, informacijos susistemimas bei atsakingų asmenų trūkumas, šių sričių tobulinimas prisidėtų prie efektyvaus socialinės atsakomybės veiklos vykdymo statybų sektoriaus įmonėse. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad socialinės atsakomybės standartų įdiegimas dar negarantuoja socialinės atsakomybės principų savaiminio įgyvendinimo. Versle yra nemažai atvejų, kai įmonė realiai įgyvendina socialinės atsakomybės principus, tačiau nėra įdiegusi atitinkamo ISO standarto. Norint, kad Lietuvos statybų sektoriaus įmonės efektyviau įsitrauktų į socialinės atsakomybės principų įgyvendinimą, jos turi atsižvelgti į pateiktus siūlymus, kurie padėtų tapti patrauklesnėmis, didintų įmonės žinomumą, prisidėtų ne tik prie teigiamo įmonės įvaizdžio kūrimo, bet ir prie visos visuomenės gerovės didinimo.

Išvados

Išanalizavę įvairius mokslinės ir metodinės literatūros šaltinius bei skirtingų autorių nuomones apie socialinę atsakomybę, galime daryti prielaidą, kad vienareikšmiškos sąvokos, interpretuojančios socialinę atsakomybę, mokslinėje literatūroje nėra. Apibendrinant galime teigti, kad socialinė atsakomybė yra vienas iš valdymo būdų, kai veiklos sritis orientuojasi į aplinkos tausojimą, į skaidrią įmonės veiklą ir į visuomenės gerovę, atsižvelgiant į visų suinteresuotųjų pusių interesus.

Analizuojant pagrindinius socialinės atsakomybės vertinimo metodus ir rodiklius, paaiškėjo, kad Lietuvoje diegiama įmonių socialinės atsakomybės pažangos šalies lygmeniu vertinimo metodika, pagal kurią išskiriamos šešios ĮSA pažangos šalies mastu vertinimo rodiklių kategorijos. Jos apima tokias pagrindines ĮSA sritis, kaip valdymas ir politika, suinteresuotųjų šalių dalyvavimas, pilietinė visuomenė, aplinka, darbo santykių klausimas, skaidrumas ir verslo politika.

Lietuvos statybų sektoriui naudingais buvo atrinkti keturi rodikliai, apimantys pagrindines ĮSA sritis: aktyvių Pasaulinio susitarimo (angl. *Global Compact*) tinklo narių dalis, aplinkos vadybos sistemą ir standartus (ISO 14 001, EMAS) sertifikavusių / įregistravusių įmonių dalis, darbo santykių vadybos sistemą (SA8000, OHSAS 18 001) sertifikavusių įmonių skaičius bei paskelbta darnaus vystymosi strategija. SA 8000 standarto diegimas Lietuvos statybų sektoriaus įmonėse suteiktų daugiau privilegijų ne tik pačiai organizacijai, bet ir darbuotojams bei visai visuomenei.

Atlikus Lietuvos didžiausių statybos sektoriaus įmonių išsitraukimo į socialinės atsakomybės veiklą analizę pastebėta, kad tik trys statybų sektoriaus įmonės turi įsidięgusios socialinės atsakomybės standartą SA 8000, vykdo šią veiklą savo įmonėje, prisidėdamos ne tik prie savo įmonės įvaizdžio ir reputacijos tobulinimo, bet ir prie visos visuomenės gerovės kūrimo. Remiantis *United Nations Global Compact* 2017 m. duomenimis, pastebėta, kad pasaulyje iš 12 806 Pasaulinio susitarimo tinklo narių statybų ir statybinių medžiagų sektoriui priklauso tik 671 įmonė. Iš to išeina, kad statybų sektoriaus įmonės vangiai stoja į Pasaulinio susitarimo dalyvių gretas.

Įvertinus sprendimus, skirtus socialinės atsakomybės įgyvendinimo principams Lietuvos statybų sektoriaus įmonėse tobulinti, buvo išskirtos probleminės sritys, dėl kurių ši veikla statybų sektoriuje nėra efektyvi, bei pateiktos sprendimų kryptys, kaip tas problemines sritis išspręsti. Pasinaudojus pateiktais sprendimais Lietuvos statybų sektoriaus įmonės taptų patrauklesnės, teikdamos naudą savo darbuotojams, didintų įmonės žinomumą, kuris padėtų pritraukti daugiau klientų, nes socialiai atsakingą įmonę vartotojai vertina palankiau, labiau pasitiki šios įmonės veikla.

Literatūra

- Bagdonienė, D., & Paulavičienė, E. (2010). *Socialinės atsakomybės ir organizacijos vadybos sistemos integravimas*. Kaunas: Ekonomika ir vadyba. ISSN 1822-6515. Prieiga per internetą: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=136a0fe3-59bc-482f-9fc9-ee37f3ab06bd%40sessionmgr4006>
- Bertašius, D. (2007). Evaluation of the industrial enterprises management systems effectiveness. *Technological and Economic Development of Economy*, 13(1), 3-9.
- Birkin, F., Polesie, Th., & Lewis, L. (2009). A new business model for sustainable development: an exploratory study using the theory of constraints in Nordic organizations. *Business Strategy & the Environment*, 18(5), 277-290. <https://doi.org/10.1002/bse.581>
- e-tar.lt. (2015). *Lietuvos statybų sektoriaus plėtros ir vystymo 2015–2020 metų gairių patvirtinimas*. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActPrint?documentId=4a-443e3087a811e5b7eba10a9b5a9c5f>
- EMAS aplinkosaugos ir vadybos sistema. (2018). Prieiga per internetą: <http://gamta.lt/cms/index?rubricId=d35cc-4cf-ac1a-46dc-add3-a2c643b6855f>
- Grundey, D. (2008). Applying sustainability principles in the economy. *Technological and Economic Development of Economy*, 14(2), 101-106. <https://doi.org/10.3846/1392-8619.2008.14.101-106>
- Gruževskis, B., Vasiljeviene, N., Moskvina, J. ir Kleinaite, I. (2006). *Įmonių socialinė atsakomybė. Aktualūs socialinės politikos klausimai*. Vilnius: Darbo socialinių tyrimų institutas. ISSN 1648-6269.
- Gudonienė, V. ir Leipuvienė, K. (2007). *Socialinių iniciatyvų versle analizė: nauda, kaštai, įtaka verslui ir visuomenei*. UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“.
- Gudonienė, V. ir Volungytė, V. (2007). *Įmonių socialinė atsakomybė – altruizmas ar nauda? UAB Ekonominės konsultacijos tyrimai*.
- ISO 14 001 standartas. Prieiga per internetą: <http://www.isostandartai.lt/iso-14001-aplinkosauga/>
- SA 8000 standartas. Prieiga per internetą: <http://www.isostandartai.lt/sa-8000/>
- Išoraitė, M. (2013). A laus gamybos įmonių socialinės atsakomybės tyrimas. *Verslo sistemos ir ekonomika*, 3(2), 248-265. Prieiga per internetą: <https://www3.mruni.eu/ojs/business-systems-and-economics/article/view/1483>
- Juščius, V. ir Griauslytė, J. (2014). Lietuvos įmonių socialinės atsakomybės ataskaitų taikymas verslo praktikoje. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 69, 55-70. <https://doi.org/10.7220/MOSR.1392.1142.2014.69.4>
- Kleinaite, I. (2007). *Įmonių socialinės atsakomybės gairės mažoms ir vidutinėms įmonėms ir geros praktikos pavyzdžiai*. Vilnius: Atsakingo verslo praktika.
- Kovaliov, R., Snieška, V., & Simanavičius A. (2009). Lietuvos autoverslo įmonių ĮSA vertinimas. *Ekonomika ir vadyba*, 14, 294-300. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Leonard, D., & McAdam, R. (2003). *Corporate social responsibility. Quality and Ethics*. Retrieved from [http://www.texas-quality.org/SiteImages/125/Reference%20Library/Social%20Responsibility%](http://www.texas-quality.org/SiteImages/125/Reference%20Library/Social%20Responsibility%20)
- Mauricienė, I. ir Paužolienė, J. (2015). Įmonių socialinės atsakomybės svarba: visuomenės požiūris. *Regional formation and development studies*, 10(2), 123-132.
- Neverauskienė, L., & Pavlovskia, I. (2017). Verslo socialinės atsakomybės iniciatyvos įgyvendinimas Lietuvos statybų sektoriaus įmonėse: situacijos analizė. *Mokslas – Lietuvos ateitis*, 9(2), 171-182. <https://doi.org/10.3846/mla.2017.1026>
- OHSAS 1801 standartas. Prieiga per internetą: <http://www.isostandartai.lt/ohsas-18001/>
- Paužolienė, J. (2010). Socialinės atsakomybės įtaka darniam verslui. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 1(26), 115-120.
- Potašinskaitė, M. ir Draugelytė, A. (2013). Įmonių socialinės atsakomybės dedamųjų fragmentiškas naudojimas Lietuvoje. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 35(3), 339-346.
- Seiliūtė, J. (2013). *Socialinės atsakomybės įtvirtinimo potencialo verslo organizacijoje vertinimas* (Daktaro disertacija). Socialiniai mokslai, vadyba.
- Skačkauskienė, I. ir Valentinovič, J. (2016). Apmokestinimo teisingumo ir socialinės atsakomybės Lietuvoje tyrimas. *Mokslas – Lietuvos ateitis*, 8(2), 171-181. <https://doi.org/10.3846/mla.2016.896>
- Slapikaitė, I. (2017). *Įmonių socialinės atsakomybės vertinimas finansuotojo požiūriu* (Daktaro disertacija). Vilnius: Technika. Prieiga per internetą: http://dSPACE.vgtu.lt/bitstream/1/3508/13/Disertacija_2017_INDRE%20SLAPIKAITE.pdf
- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2012). *Įmonių socialinės atsakomybės pažangos Lietuvoje šalies lygmeniu 2008–2011 m. vertinimo ataskaita*. Prieiga per internetą: <http://csr.baltic.lt/wp-content/uploads/2013/04/ISA-pazangos-vertinimo-2008-2011m-ataskaita.pdf>
- Šimanskienė, L. ir Paužonienė, J. (2010). Įmonių socialinės atsakomybės svarba Lietuvos organizacijoms. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 20(1), 1-9.
- United Nations Global Compact. (2017). Retrieved from <https://www.unglobalcompact.org/>
- Vasiljeviene, N. ir Vasiljevas, A. (2008). *Verslo įmonės santykiai – įmonių socialinė atsakomybė*. Kaunas: Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmai.

SPREADING OF SOCIAL RESPONSIBILITY PRINCIPLES IN THE COMPANIES OF CONSTRUCTION SECTOR IN LITHUANIA

J. Rakštelytė, L. Lobanova

Abstract

The article analyzes corporate social responsibility, its methods of evaluation, standards and indicators. An analysis of the involvement of Lithuanian companies in the field of social responsibility in the largest construction companies is also being carried out. The article analyzes the main problem areas that prevent effective implementation of the principles of social responsibility in the construction sector. The solutions for Lithuanian construction companies are presented in order to more effectively engage and develop a social responsibility initiative, as well as reveal the benefits of social responsibility that would be important not only for the company itself, but also contribute to the welfare of our society as a whole.

Keywords: corporate social responsibility, construction sector, assessment methods, ISO standards, guidelines, solutions.